II. GENOCIDUL ÎN MOLDOVA: INSPIRATORI ȘI EXECUTANȚI

PROCESUL de evidențiere a organizatorilor și executorilor adevărați ai acțiunilor de genocid în raioanele de est ale Moldovei nu e așa de simplu cum ar părea la prima vedere. Doar se știe, că oamenii educați în spiritul umanismului și dragostei de omenire nu sînt în stare să efectueze nimicirea fizică a oamenilor nevinovați. De dragul banilor nici unul din ei nu va ucide bătrîni, femei și copii, nu va distruge casele oamenilor pașnici. De așa ceva sînt capabili numai indivizii deprinși să se ghideze doar de interesele lor, care de dragul atingerii anumitor scopuri politice și materiale îi conduc la comiterea diverselor acțiuni inumane.

In scopul explicării obiective și științifice a cauzelor apariției acțiunilor de genocid pe pămîntul Moldovei, în fasciculă a doua a articolului vom expune statornicirea acestui fenomen social antiuman. In măsura posibilităților vom dezvălui legitățile și mecanismul influențării asupra psihicului și mentalității unor cercuri ale populației fostei U.R.S.S., formării la oameni a contaminați de spiritul șovinismului a concepției necesității reprimării mișcărilor de eliberare națională a popoarelor neruse.

După cum mărturisesc documentele, imperiul rus și în timpul cotropirii Caucazului de Nord a aplicat aceleași metode barbare de subjugare a popoarelor neruse ca și în Crimeea. Rezistența eroică în 1817—1864 a popoarelor dornice de libertate din Caucaz a făcut să turbe autocrația țaristă și comandamentul armatelor ruse. A urmat o serie de acțiuni de reprimare, întreprinse de armata rusă, succedate de răpirea cirezilor de vite, de devastarea și arderea aulelor populației băștinașe. Astfel, în 1821 în Transkubania au fost devastate cîteva localități ale nohailor, iar în 1822 un detașament de cazaci a ars 17 aule în Transkubania.

Cotropind teritoriile popoarelor din Caucazul de Nord, țarismul prin forță îi deposeda pe munteni de pămînturile mănoase, impunîndu-i să plece în lumea largă. In 1861 Alexandru II a aprobat un rescript inuman, prin care adîgheienii și alte popoare caucaziene au fost deposedate de 1 milion 300 mii desetine de pămînt, distribuite ulterior ofițerilor armatei coloniale, demnitarilor țariști moșierilor ruși și cazacilor.

Lipsiți de pămînt — principala sursă a vieții și activității oricărui popor din lume — o mare parte a populației băștinașe din Caucazul de Nord a fost nevoită să emigreze în Turcia. Numai prin porturile răsăritene ale Mării Negre din 1858 pînă în 1865 au plecat peste 493 mii de oameni, inclusiv 45023 natuhăieni, 27337 abadzehi, 165626 șapsugi, 74567 ubîhi, 30000 abazini, 30650 nohaieni, 17 mii cabardinieni, 23193 ceceni (vezi: Istoria narodov Severnogo Kavkaza (conța XVIII v. — 1917 g.). — M., 1988, pag. 34, 35, 202, 207).

Analiza evenimentelor din secolele XIX—XX arată că prin eforturile autocrației țariste și a regimului totalitar bolșevic au fost șterse de pe harta geografică a lumii unele popoare din Caucazul de Nord. Conform documentelor recensămintelor populației din 1959, 1970, 1979 și 1989 în U.R.S.S. n-au mai fost înregistrate asemenea popoare ca natuhăienii, abadzehienii, ubîhienii etc.

In cadrul prelegerii din aprilie curent la Congresul VI al deputaților poporului din Federația Rusă, deputatul M. Tumov a evidențiat faptele de genocid contra popoarelor Caucazului de Nord: **«V nedaliocom proșlom polumilionnîi șapsugskii narod,** odin iz plemion cerkesov-adîgov Severnogo Kavkaza, **v rezulitate Kavkazskoi voinî, practiceski polnostiu bîl unicitojen** (sublinierile noastre — **D. G.**) V jivîh ostalisi tîseaci celovek. Segodnea **ătot** deseatitîseacinîi narod **nahoditsea** na grani polnogo isceznovenia kak ătnos. Ego uje postigaet sudiba drughih cerkessko-adîgskih plemion, ubîhov i natuhaițev, toje kogda-to bolișih narodov, no kotorîh segodnea uje net — ni malogo, ni bolișogo». (Rossiiskaia gazeta», 1992, 25 aprilie).

In timpul elaborării Convenției «Cu privire la preîntîmpinarea crimelor de genocid și penalizarea lor» reprezentantul fostei U.R.S.S. insista să se includă în documentul de drept internațional un punct special referitor la interzicerea actelor de genocid cu caracter național-cultural, care se exprimă prin acțiuni îndreptate împotriva folosirii limbii naționale și împotriva culturii naționale a unui oarecare grup de populație. Era o propunere prețioasă. Dar de ea nu s-au ghidat nici în imperiul rus, nici în fosta U.R.S.S.

E știut că și autocrația țaristă, și regimul bolș[illegible] au făcut tot posibilul pentru ca popoarele neruse să fie deznaționalizate și rusificate. Cu durere în suflet a comunicat M. Tumov Congresului VI al deputaților poporului din Federația Rusă despre situația catastrofală în care se află limba și cultura națională a șapsugilor. Deputatul poporului menționa că «peste 60 procente din cele zece mii de membri ai poporului șapsug astăzi nu pot nici să scrie, nici să citească în limba lor maternă. Iar 40 procente din copii în genere nu cunosc limba maternă. El pe bună dreptate întreba organul suprem legislativ al Rusiei: «Oare aceasta nu e-o tragedie?».

Rusia țaristă și fosta U.R.S.S. au promovat o politică de genocid și față de alte popoare neruse. Astfel, după cotropirea Kareliei, coloniștii ruși i-au impus pe kareli să plece pe pămînturile cele mai neproductive. In felul acesta pentru populația băștinașă în mod intenționat au fost create asemenea condiții de viață, care au dus nu la sporirea firească a numărului populației karele, ci la reducerea substanțială a populației băștinașe în ținut: a karelilor și finlandezilor. Dacă în 1926 în U.R.S.S. trăiau 248 mii de kareli și 135 mii de finlandezi, apoi în 1989 numărul acestora s-a redus de aproape două ori — 131 mii de kareli și 67 mii de finlandezi.

FOAMETEA organizată în anii 30—40 de regimul bolșevic, exterminarea în masă a reprezentanților intelectualității, țărănimii și altor pături ale populației au dus la o reducere substanțială a numărului populației altor popoare neruse. Dacă în 1897 au fost înregistrați 288,6 mii de bureați, apoi în 1959 numai 253 mii; evenci la 1897 erau 64,5 mii, iar în 1959 — numai 24 mii. A avut loc o reducere evidentă a numărului populației, chiar și a unor etnii mari. Cazahi în 1926 în fosta U.R.S.S. erau 3 mln. 968 mii de oameni, iar la 1959 — numai 3 mln. 622 mii, adică cu 346 mii mai puțin.

Cu o deosebită cruzime regimul bolșevic a efectuat genocidul față de coreeni, curzi, turcii-meshetini, tătarii din Crimeea, nemți, calmîci, caraceaeveni, ceceni, ingușii, balcari și alte popoare. Cu sprijinul unităților N.K.V.D. milioane de oameni au fost impuși să părăsească căminele natale, averea agonisită cu multă trudă. Încărcați cu forța în vagoane pentru transportarea vitelor, ei au fost rupți de la teritoriile lor istorice și duși în raioanele îndepărtate ale Siberiei, Cazahstanului și Asiei Mijlocii.

Sute de mii din numărul represaților au decedat în drum sau în locurile de exilare. Doctorul în istorie Ianus Ahmadov, în raportul «Calea istorică a poporului cecen», expusă în fața delegaților Congresului I al poporului cecen, a dat publicității următoarele cifre: din o jumătate de milion de ceceni și ingași deportați, peste cîțiva ani au rămas în viață mai puțini de 300 mii.

Documentele și depozițiile martorilor dezvăluiesc chipul sălbatic al organizatorilor și executorilor activi ai acțiunilor de genocid împotriva popoarelor neruse. Adeseori acțiunile acestora nu se deosebeau prin nimic de crimele călăilor esesoviști.

Moartea lui Stalin n-a schimbat atitudinea ostilă a forțelor imperial-șovine față de mișcarea de eliberare a popoarelor neruse. Dacă careva din ei încerca să manifeste tendințe spre cucerirea independenței politice, atunci în scopul reprimării mișcărilor de eliberare apărute imediat era pus în funcțiune tot aparatul represiv, inclusiv armata. Munți de tregi de trupuri a lăsat în urma sa «viteaza» Armată Sovietică în timpul înnăbușirii aspirațiilor de eliberare a ungurilor în 1956, afganezilor în 1979—1988, cazahilor în decembrie 1986, gruzinilor în aprilie 1989, azerbaidjanilor — în ianuarie 1990, lituanienilor și letonienilor în ianuarie 1991. Totodată, cei mai activi organizatori și executori ai acțiunilor de genocid au fost decorați cu înalte distincții guvernamentale ale U.R.S.S., au fost avansați la posturi de conducere.

Prin decretul Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. *din 8 martie 1944. L. Beria, B. Kobulov, I. Serov, S. Kruglov, pentru îndeplinirea exemplară a misiunii, adică pentru diriguirea acțiunilor de genocid împotriva popoarelor Caucazului de Nord, au fost decorați cu ordinul «Suvorov» de* gradul I. Concomitent cu ordinul «Suvorov» de gradul II, ordine «Kutuzov» de gradele I și II au fost decorați alți 3 de colaboratori ai N.K.V.D. («Izvestia», 1992, 14 martie). Pentru reprimarea prin forța armelor a luptei de eliberare a ungurilor și afganezilor mulți au obținut chiar titlul de Erou al Uniunii Sovietice, au devenit generali și mareșali, au ocupat posturile-cheie în conducerea fostei U.R.S.S. și a Federației Ruse actuale.

Nu e întîmplător nici faptul că participantul activ la reprimarea mișcărilor spre independență reală a Ungariei în 1956 și a Ceho-Slovaciei în 1968, colonelul armatei sovietice Chițac, de naționalitate român, s-a pus în fruntea gărzii republicii anticonstituționale nistrene. Deprins a sluji nici în fața Moscovei, el și alte marionete, e gata și în prezent să-și demonstreze devotamentul față de forțele imperiale chiar și prin exterminarea celor mai buni fii și fice ale propriului popor.

Dumitru GRAMA,
colaborator științific al Institutului de Filozofie, sociologie și drept al Academiei de Științe a Republicii Moldova.

DIGEST

ODINIOARA

In februarie 1991 conducerea unională, pentru care conflictul din Moldova era necesar ca să-și demonstreze încă o dată propria utilitate, a binecuvîntat Agroprombanca din U.R.S.S. să stabilească, ocolind Banca republicană a Moldovei, relații directe cu filiala acesteia din Tiraspol. Întreprinderile industriale de apărare din Tiraspol, care constituie baza industriei din oraș și sînt legate de furnizorii și consumatorii din Federația Rusă și Ucraina, au căpătat posibilitatea să se achite direct, evitînd Chișinăul.

Odată cu destrămarea Uniunii, conducătorii băncilor naționale din Moldova și Rusia Leonid Tolmaci și Grigorii Matiuhin au convenit să nu mai admită în viitor atare «surpriză». De aceea din noiembrie 1991 centrul decontărilor de casă din Tiraspol a devenit iar sucursală a Băncii din Republica Moldova, în conformitate cu legislația națională. Lunile ce au urmat au fost cele mai liniștite după începerea dezbinului.

ACTUALMENTE

Noul tur pe spirala conflictului care continuă și azi a coincis cu decizia Băncii centrale a Rusiei de a deschide la Tiraspol contul corespondenților. Oficial aceasta a avut loc la 12 martie, dar în documentele parlamentului nistrean e fixată ziua de 9 martie. Căpătînd iarăși posibilitatea de a se achita cu partenerii, ocolind Chișinăul, Tiraspolul a căpătat pur și simplu independență economică. Au încetat, după cum ne-a comunicat președintele Băncii naționale a Moldovei Leonid Tolmaci, virările de pe malul stîng în bugetul național. Din februarie 1991 Moldova a primit numai un lot în numerar de 350 mln de ruble, în timp ce la Tiraspol bancnotele sînt expediate în mod regulat. Astfel, în mîinile liderilor nistreni au nimerit mijloace enorme.

RĂZBOIUL ȘI FINANȚELE

INGINDURARE

De-a mirării e că decizia politică pentru deschiderea la Tiraspol a contului corespondenților n-a fost luată de conducerea Rusiei. După cum relatează contabilul-șef al Băncii centrale a Rusiei Stanislav Nikitin, «V Banke rassmotreli prosibu Tiraspolea i socili ee i vîpolnimoi, i dostatocino vîgodnoi. Otvetstvennosti za otcrîtie sciota v TBR doljen nesti sam prositeli...» E o logică «eminamente» bancară...

Dar se iscă întrebarea: cine, de fapt, stabilește politica Rusiei cu țările învecinate? Prea poate că mîine se vor adresa să li se deschidă conturi de corespondenți Stepanakertul, poimîine — Simferopolul sau, mai știi, Kuleabul care s-a certat cu Dușanbe... Oare într-adevăr vor purta răspundere numai solicitanții?

Igor STADNIC
(«Moskovskie novosti», nr. 27)

AȚI VRUT SA AFLAȚI...

SCHIMB «MOSCVICIUL» PE TRĂSURA...

Mi-am vîndut «Moscviciul» și vreau să-mi cumpăr un cal, căci acestuia nu-i trebuie benzină. Dar tot umblu pe la iarmaroace și nu pot să-mi realizez gîndul. Aș vrea să aflu ce se face în republică pentru a dezvolta și ramura aceasta atît de necesară?

Ion BOLEA,
tîmplar, raionul Edineț

Răspunde dl Gheorghe CIBOTARU, specialist principal al Direcției zootehnie a Ministerului Agriculturii și Alimentației:

— In 1916 pe teritoriul actual al Moldovei erau întreținuți 384 mii de cai, în 1941 — 335 mii, iar la 1 ianuarie anul curent numai 46,4 mii. Majoritatea gospodăriilor noastre s-au dezvățat să folosească caii. Cu fiece an, din contra, sporește numărul de cai întreținuți de cooperative și gospodării individuale. Omul simplu știe prețul acestui animal. Dacă în 1982 acestea întrețineau 1700 de cai, la 1 ianuarie a. c. numărul lor a constituit 11900. In scopul de a dezvolta ramura aceasta au fost aduși cai de prăsilă din Ucraina, Bașkiria și alții. Printre gospodăriile care cresc cai de rasă e fostul hoz «Prut» din Ungheni, «Sobota» din raionul Taraclia, operativa agricolă «Cîmpul» din Hîncești, comuna Merenii Noi, și altele. In prezent un cal costă 35—40 mii [illegible]

RECICLARE IN STRAINE

Aș vrea să aflu cine lectează pe specialiști urmează să fie trimiși ciclare în țări străine.

Nicolae A[illegible]
economist, orașul C[illegible]

Cadrele ce urmează a mise la recilcare în străinătate sînt selectate de către publicană care activează lîngă Comitetul pentru lemele reformei economice.

Dl Nicolae Micu, de secție la acest comitet, secretarul comisiei, ne-a informat că posibilitatea de a fi trimiși în domeniul relațiilor ei de piață este anunțată curs. Criteriul principal se ia în seamă la selectarea didaturilor e cunoașterea tre doritori a uneia din le străine: engleza, franceza sau germana.